

PRÒLEG

La Cucaracha olivera de 1918 i el seu context

Aquest número especial de *Cabdells* gira al voltant d'un fet traumàtic que, emmarcat adequadament, “retrata” una població, una societat i una època.

L'esforç que ha fet Francesc Devesa per infantar i coordinar una trilogia de treballs ha donat el seu fruit, de forma que ens trobem davant la possibilitat de conèixer des dels detalls i les anècdotes més curioses o significatives de la grip fins al panorama i el rerefons sanitari i historicosocial. Tant a l'àmbit local com al valencià i el general.

Mentre bona part d'Europa queia en el parany de la Guerra Gran, de 1914-1918, Espanya i el País Valencià continuaven immersos en els darrers compassos, convulsos, del sistema de la Restauració monàrquica regit per la Constitució de 1876. El que acabaria amb l'assumpció del poder per l'aleshores capità general de Catalunya, Miguel Primo de Rivera, el 1923. Això no volia dir que el nostre país estigués al marge de les tendències sanitàries, sociopolítiques, culturals i bèl·liques europees, si bé els ritmes i els contextos podien ser diferents.

Per aquells anys, les crisis es concatenaven les unes amb les altres. Un símptoma indiscutible era el fet de les contínues eixides des del nostre territori cap a Amèrica i Barcelona. Molts emigrants de la Safor, la Vall-digna i la Marina esdevenien “blavets”, ço és, emigrants estacionals cap a les costes d'Alger. El 1918 i 1919 la grip es cobrava nombrosíssimes víctimes i la pallola revisitava la comarca amb força inusitada el 1922. A Madrid, entre 1917 i 1923, se succeïen quaranta-tres crisis ministerials.

Ja fa dècades que autors com Joan Antoni Lacomba o Vicent Soler i Marco palesaven la forta interrelació del País Valencià amb els mercats europeus i la gran incidència de la guerra en el desenvolupament

industrial, per un costat, i la crisi de subsistències, d'un altre, ja que els productes de primera necessitat com el blat o l'arròs pujaven meteòricament els seus preus a causa del conflicte bèl·lic.

Al bell mig d'aquest temps s'hi ha tractat de revisitar i reconstruir l'esgarriosa epidèmia de grip que va patir Oliva. Una pandèmia de les que posaven a prova tota una població: les seues gents, el seu govern i especialment els seus serveis sanitaris. Tenim la sort de poder comptar amb un equip d'investigadors de luxe, els membres del qual ja fa temps que tracten i coneixen les fonts, el text i el context; aqueix fet ens permet combinar coneixences i metodologies diverses per tal d'aconseguir amb èxit un objectiu compartit, descriptiu i explicatiu, però sempre tenint en compte el que passava en altres poblacions, comarques i països, de manera que les comparatives permeten conèixer les especificitats del cas oliver com també els aspectes comuns.

Al llarg dels escrits tindrem ocasió de fer un recorregut intens pels paisatges, la gent o els professionals de la sanitat. Veurem l'acció i la reacció de la societat davant la grip, les crítiques a les autoritats, els diferents discursos professionals i les polèmiques entre els metges. Tot això abillat amb estadístiques i gràfiques amb informació primmirada i detallada.

No cal insistir en la reconeguda coneixença que el pegolí Josep Bernabeu en té del tema. Amb facilitat i habilitat ens introdueix en l'"agressivitat social" que va lligada a la misèria, la fam i les malalties. Tot i el procés modernitzador i de progrés econòmic que vivia Espanya en els inicis del segle, el qual es va veure col·lapsat i posat a prova amb la Guerra Gran.

Joan Ramon Morell, del seu costat, ens aproxima a la història europea d'una guerra que va escampar la grip i ajudà perquè esdevinguera la pandèmia més important del segle xx, amb enormes repercussions i amb milions de morts al darrere. Fins i tot revisarem l'evolució del moviment obrer i el gran fracàs dels plantejaments internacionalistes i pacifistes que va significar la Guerra Gran; alhora que, paradoxalment, al capdavant, la seua revalorització.

Cal remarcar l'ús abundant que s'ha fet de les fonts bibliogràfiques, especialment dels estudis valencians com els de Manuel Martínez, Salvador Palazón o del mateix Josep Bernabeu. Tots ells són adequadament utilitzats i serveixen de punt de referència i comparativa.

Igualment i a bastament, s'han utilitzat els arxius públics, els personals i els testimonis orals. Ens congratulem, així mateix, del gran profit que s'ha tret de la premsa comarcal, hui molt més fàcil de treballar gràcies al conveni que va permetre digitalitzar i integrar l'hemeroteca de l'Arxiu Històric de Gandia en *Hispana* i *Europeana*.

Volem aprofitar l'avinentesa per a portar al record el benvolgut Manuel Martí Ascó i reconèixer el molt que va fer per fer nàixer aquesta publicació.

Al capdavant, tenim al davant uns treballs reeixits, fets amb una perspectiva ambiciosa i que aconsegueixen aportar-nos una visió ben completa i matisada.

JESÚS EDUARD ALONSO I LÓPEZ